

Účast veřejnosti a nový stavební zákon

sborník ze semináře

OBSAH

Úvod	2
Dopolední blok	
Vystoupení panelistů	4
Diskuse	9
Odpolední blok	
Vystoupení panelistů	14
Diskuse	18
Přílohy	20
Seznam použitých zkratk	24

Úvod

Stavební zákon je jedním z průřezových předpisů práva životního prostředí, který se dotýká všech složek životního prostředí (vody, ovzduší, půdy, lesů apod.), a který také stanovuje podmínky pro zapojování veřejnosti do rozhodování o rozvoji území. Z tohoto pohledu je také jedním z klíčových zákonů pro naplňování Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva) v České republice.

V roce 2006 bylo české stavební právo de facto rekodifikováno. Nový stavební zákon s účinností od 1. ledna 2007 zavedl řadu nových postupů a institutů, které se vztahují k Aarhuské úmluvě a naplňování jejích tří pilířů. Právní úprava územního plánování změnila požadavky na informovanost veřejnosti i její nástroje, doplnila nové fáze pro účast veřejnosti a zároveň pro ni některé uzavřela. Občany do této účasti vyzbrojila různě silnými procesními nástroji i s možností soudní ochrany poté, kdy již bylo rozhodnuto.

Orientovat se ve všech ustanoveních nového zákona leckdy není lehké. Přitom nový stavební zákon neklade velké nároky jenom na veřejnost, jež chce do procesů vstupovat, ale také na veřejnou správu, která jí k tomu vytváří podmínky. Z tohoto důvodu se domníváme, že je zapotřebí podporovat osvětu a diskusi ohledně nového stavebního zákona, a to jak na straně veřejnosti, tak na straně veřejné správy. Zvláště když ve druhém případě neznalost zákona může mít za následek např. nezákonný územní plán.

Dále je potřeba říci, že stavební zákon upravuje procesy tak, jak by měly proběhnout a zakotvuje nástroje, jež musí být využity

(nebo by optimálně měly být). Jako každý právní předpis limituje svůj text na nutné a důležité body tak, aby nevedly k právní nejistotě. A jako každý právní předpis má svůj základní cíl a vytváří také prostor pro možnost výkladu, aby tento cíl mohl být naplněn.

Zelený kruh je asociací ekologických nevládních organizací a dlouhodobě se věnuje prosazování dobré praxe při implementaci Aarhuské úmluvy v České republice. Přípravuje semináře, provozuje webovou stránku www.ucastverejnosti.cz, zpracovává zprávy o hodnocení stavu implementace Aarhuské úmluvy. V květnu 2007 Zelený kruh uspořádal diskusní seminář na téma **Účast veřejnosti a nový stavební zákon**, na který pozval zástupce veřejné správy a tvůrce zákona, zástupce nevládních organizací, právní experty zabývající se ochranou životního prostředí a další, které téma územního plánování a účasti veřejnosti zajímá.

Účastníkům diskusního panelu jsme položili následující otázky:

1. Naplňuje nová právní úprava zapojování veřejnosti (vč. dotčených osob) do územního plánování očekávání veřejnosti a požadavky Aarhuské úmluvy? Řeší nový stavební zákon nedostatky dosavadní právní úpravy?
2. Ve které fázi územního plánování (zadání, koncept, návrh) může být zapojení veřejnosti efektivní a jaký typ územně plánovací dokumentace by měl být hlavním z hlediska potřeb veřejnosti ovlivňovat svoje životní prostředí?
3. Jaké specifické nástroje pro zapojování veřejnosti v souladu se stavebním zákonem užívat (např. plán zapojení veřejnosti, komunitní plánování atd.) tak, aby veřejnost mohla přesně vyjádřit svoje představy a zároveň rozuměla výsledkům? Jak je možno veřejnosti lépe přiblížit, co se od ní čeká?
4. Jakou roli by měly hrát NNO, v čem můžou přispět k lepším výsledkům zapojování veřejnosti?

Pozvání do diskusních panelů přijali:

- **Ing. arch. Martin Tunka** (*vrchní ředitel sekce územního plánování a stavebního řádu ministerstva pro místní rozvoj*)
- **JUDr. Jan Mareček** (*advokát, předseda České společnosti pro stavební právo*)
- **Mgr. Luděk Šikola** (*advokát spolupracující s Ekologickým právním servisem*)
- **Mgr. Pavel Černošouš** (*právník Ateliéru pro životní prostředí*)
- **Mgr. Martin Nawrath** (*nadace Partnerství*)
- **Ing. arch. Martin Jirovský, Phd.** (*místo- starosta města Tábor*)

V následujícím textu předkládáme zajímavé názory a podněty, které na semináři zazněly, ať již při prezentacích panelistů, tak i v následné diskusi¹⁾.

Text tohoto sborníku není doslovným přepisem všech příspěvků, otázek a odpovědí, ale snaží se zachytit důležité body z hlediska výše uvedených čtyř otázek. Doufáme, že pokud si obdobné otázky také kladete, poslouží vám tento sborník nejen ke kvalifikovanějším odpovědím, ale také jako návod k tomu, jak postupovat v praxi. Věříme, že tento sborník bude užitečným příspěvkem pro úspěšnou implementaci stavebního zákona a zlepšování praxe zapojování veřejnosti do územního plánování, které má významné dopady na životní prostředí, zdraví lidí i jejich pohodu. Proto by měla veřejnost do tohoto procesu vstupovat i přesto, že se jedná o odbornou technickou činnost, a veřejná správa by měla názory veřejnosti zohledňovat.

Za pořízení a poskytnutí zvukového záznamu z diskusního semináře děkujeme Václavovi Klinkerovi z občanského sdružení Econnect. Dále děkujeme všem přednášejícím, ale také těm, kteří se svými podněty vystoupili v rámci diskuse.

Seminář i sborník byly podpořeny Nadací rozvoje občanské společnosti z prostředků programu Transition Facility Evropské Unie.

1) Jména všech, jejichž podněty jsou zaznamenány v tomto sborníku, uvádíme bez titulů.

Dopolední blok

Vystoupení panelistů

! Důležité body z prezentace Martina Tunky, vrchního ředitele sekce územního plánování a stavebního řádu MMR:

Martin Tunka ve své prezentaci zodpověděl první dvě položené otázky. Z odpovědi na první vyplynulo, že ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) si při přípravě nového stavebního zákona²⁾ nechalo zpracovat podrobnou analýzu nedostatků toho starého – tj. zákona č. 50/1976 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Nový zákon dle jeho názoru řeší, mimo jiné, následující nedostatky:

1. dřív bylo stavební řízení neveřejné, účastnili se ho jenom navrhovatel (tj. stavebník) a stavební úřad (vynechány byly i sdružení podle § 70 ZoOPK). Nový zákon územní i stavební řízení otevřel dalším subjektům. Na příslušném pozemku musí být také vyvěšena cedulka o tom, že probíhá řízení a kdy se koná veřejné jednání. Opatřením proti strhávání je možnost stavebního úřadu určit jiné vhodné místo (např. obchod s potravinami, jak je běžné v Německu) k informování.
2. podle dřívější úpravy nebyla možnost dovolání k soudu (jak požaduje Aarhuská úmluva). Dnes jsou rozhodnutí soudně přezkoumatelná (např. opatření obecné povahy i rozhodnutí o námítkách).

Martin Tunka poznamenal, že řízení procházely bez zájmu veřejnosti (např. územní

plánování). Domnívá se, že to vycházelo z toho, že **veřejnost nedostatečně znala procesy a právní předpisy, konkrétně to, na které úrovni se co řeší**. Veřejnost potřebuje odbornou podporu, aby se o tomto dozvěděla. Tuto otázku považujeme za klíčovou; to, aby veřejnost věděla a vstupovala do procesů tehdy, když ještě může rozdělení území nebo umístění stavby ovlivnit.

K tomu ještě poznamenal, že územní plánování je činností veřejné správy, která má k tomu různé nástroje – územní plánovací dokumentace (ÚPD) a následně územní řízení. Z hlediska veřejnosti je důležitá otázka lokalizace konkrétního záměru. Ten se lokalizuje zejména v ÚPD, ale tato fáze je pro veřejnost příliš abstraktní. Veřejnost má také možnost dozvědět se podrobnosti o plánu a vyjádřit se k němu i v rámci procesu posuzování vlivů dané ÚPD na životní prostředí (tzv. SEA). Ve stavebním řízení se již řeší podmínky provedení lokalizované stavby tj. realizace konkrétního záměru. To se rovněž týká i posuzování vlivů daného záměru na ŽP (tzv. EIA). Z jeho zkušenosti vyplývá, že **veřejnost často zpětně řeší otázku lokalizace záměru ve stadiu stavebního řízení resp. procesu, v rámci něhož se již umístěná stavba povoluje**. Otevírá se tak to, co již bylo vyřešeno. To vede ke kolizím a nedorozuměním a následnému napětí a prodlužování procesů.

Martin Tunka připomněl, že minulá i současná právní úprava je postavena na tom, že samospráva (zastupitelstva krajů i obcí) rozhoduje o uspořádání a změnách v území. Krajské a obecní úřady jsou jenom „administrátorem“ těchto procesů, jenom připravují podklady. Dotčené orgány (DO)³⁾, které chrání veřejné zájmy podle zvláštních předpisů (např. ochrana přírody a krajiny, památková péče) vydávají ke všemu stanoviska (a závazná stanoviska). Proto je třeba vše nejprve projednat a dohodnout s nimi. Vlastníci přímo dotčení plánem nebo záměrem mohou dávat námítky, o kterých musí schvalující orgán rozhodnout. Proti rozhodnutí je dovolání k soudu. Veřejnost může podávat připomínky. I když se může zdát, že si jí „nikdo nevšímá“, i připomínky je správní orgán po-

2) Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) ve znění zákona č. 68/2007 Sb.

3) Stavební zákon v ustanovení § 4 odst. 2 mluví o „dotčených orgánech chránících veřejné zájmy podle zvláštních právních předpisů“ a dále používá jenom termínu „dotčené orgány“. Starý stavební zákon naproti tomu užíval pojmu „dotčené orgány státní správy“ (zkratka „DOSS“) viz. § 126 zák. č. 50/1976 Sb.

vinný vypořádat. Aarhuská úmluva požaduje, aby záměry/plány, o nichž se jedná, byly zveřejněny, aby se k nim veřejnost mohla vyjádřit a aby její vyjádření (tj. připomínky v terminologii stavebního zákona) byla vzata v potaz. To, že tyto plány schvaluje zastupitelstvo, je principem zastupitelské (nikoliv přímé) demokracie, veřejnost přímo nerozhoduje.

Dále Martin Tunka upozornil na **souvislost stavebního zákona se správním řádem**. Správní řád zavádí novou formu správního rozhodnutí, jenž stojí na pomezí individuálního a normativního správního aktu (obecně závazného právního předpisu), a to opatření obecné povahy (OOP)⁴⁾. ÚPD je nově vydávána v tomto režimu. Vydávání OOP je v podstatě rozděleno do dvou etap:

- 1) interní – obec se dohoduje s DO a připraví návrh OOP (tj. ÚPD),
- 2) rozhodovací – návrh OOP je zveřejněn, veřejnost se vyjadřuje. V odůvodnění návrhu, který je předložen ke schválení zastupitelstvu se posuzují i připomínky veřejnosti (zda byly nebo nebyly vzaty v potaz, důvody pro nezohlednění) a je zde i návrh rozhodnutí o námitkách.

! Důležité body z prezentace Jana Marečka, advokáta a předsedy České společnosti pro stavební právo:

Jan Mareček na úvod **připomněl principy Aarhuské úmluvy** - právo mít informace v širším smyslu, tj. být informován o probíhajících řízeních, možnost připomínkovat návrhy, o nichž se bude rozhodovat a povinnost rozhodovacího orgánu vzít připomínky relevantně v úvahu a informovat o výsledku rozhodování. Tyto čtyři principy je nutno konfrontovat s novou právní úpravou. Interpretačními východisky ve smyslu účasti veřejnosti jsou **i sekundární předpisy ES**, a to směrnice Rady ze dne 27. června 1985 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí⁵⁾ (směrnice EIA); Směrnice Evropského parlamentu

a Rady 2001/42/ES ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí (směrnice SEA); Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES ze dne 26. května 2003 o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí a o změně směrnic Rady 85/337/EHS a 96/61/ES, pokud jde o účast veřejnosti a přístup k právní ochraně.

Dle mínění Jana Marečka je důležité rozlišovat definici veřejnosti a **dotčené veřejnosti**, právě ta „dotčenost“ předurčuje veřejnost k účasti. Směrnice i Aarhuská úmluva definují dotčenou veřejnost jako tu, která je nebo může být ovlivněna záměrem. Za dotčenou veřejnost se považují také občanská sdružení (a jiné formy právnických osob), jež se věnují ochraně ŽP, protože jsou dotčeny jejich zájmy na ochraně ŽP. To, zda veřejnost vystupuje jako neorganizovaná veřejnost nebo na bázi zájmových sdružení, se promítá do procesních možností účasti v řízeních a přístupu k soudu. V rámci právní úpravy územního řízení jsou tři skupiny nástrojů, v nichž se účast veřejnosti projevuje specifickým způsobem, a to územně analytické podklady, ÚPD (tj. koncepční dokumenty) a územní řízení. Jan Mareček je přesvědčen o tom, že nový stavební zákon učinil pokrok z hlediska promítnutí daných čtyř principů do obsahu textu (v každé fázi nalezneme ustanovení, jež podporují účast veřejnosti).

Jan Mareček uvedl nový institut, který podporuje účast dotčené veřejnosti (tj. veřejnosti ovlivněné záměrem), a to tzv. **zástupce veřejnosti** (§ 23). Může jim být i právnická osoba (např. NNO), pokud předloží zmocnění dostatečného počtu občanů. Tím se posiluje procesní postavení veřejnosti, které se de facto rovná postavení účastníka řízení (v terminologii stavebního zákona – dotčené osoby⁶⁾).

Jan Mareček dále přiblížil zástupce veřejnosti a procesní **rozdíl mezi připomínkou a námitkou**. Veřejnost (nejširší, neorganizovaná) má vždy možnost dávat připomínky. Ty musí být zohledněny, ale nemusí být o nich

4) srov. část šestou správního řádu (§ 171 - § 174)

5) Směrnici EIA bylo přiřazeno číslo 85/337/EHS

6) srov. např. § 4, § 52, § 67, § 68, § 117, § 152 a § 172 stavebního zákona

rozhodnuto. Zástupce veřejnosti „povyšuje“ námitku na připomínku, o níž už musí být explicitně rozhodováno. Pokud se podíváme na strukturu OOP⁷⁾, rozhodnutí o námitkách je povinnou součástí odůvodnění OOP. Není to samostatné rozhodnutí, proti kterému se lze přímo odvolat, ale je přezkoumatelné – správním orgánem v přezkoumném řízení a soudem. I opatření obecné povahy jako celek je soudem přezkoumatelné⁸⁾. Předešla právní úprava nestanovila jasně, zda lze ÚPD, jež byly vydávány obecně závaznými vyhláškami (v samostatné působnosti), soudem přezkoumat jako OOP. U Nejvyššího správního soudu je řada těchto případů. Tato možnost byla za účinnosti starého stavebního zákona silně omezena – obecně závazná vyhláška byla pouze přezkoumatelná Ústavním soudem v rámci řízení o zrušení právního předpisu (užší důvody i okruh aktivně legitimovaných osob). Současná právní úprava možnost veřejnosti pokud jde o přezkoumání již vydané ÚPD značně rozšiřuje.

Jan Mareček rovněž považuje za pozitivum nové právní úpravy otevření územního řízení veřejnosti. Povinnost informovat veřejnost je akcentována tím, že o většině úkonů se informuje formou veřejné vyhlášky. Dále za přínosné považuje také stanovení povinnosti stavebníka informovat na pozemku stavby nebo jiném vhodném pozemku o probíhajícím řízení ve struktuře specifikované vyhláškou. Upozornil také na to, že při srovnání právní úpravy územního řízení a řízení o vydání opatření obecné povahy nacházíme disproporce. Ty vycházejí z předpokladu, že v územním řízení se veřejnost účastní prostřednictvím procesu EIA nebo se účastní specifických řízení.

Jan Mareček připustil, že v souladu s ustanovením § 70 ZoOPK⁹⁾ by přícházelo

v úvahu rozšíření účastníků řízení o vydání OOP o občanská sdružení a další subjekty hájící zájmy přírody a krajiny.

Dalším přínosem nového zákona je dle Jana Marečka povinnost umožnit dálkový přístup k archivovaným ÚPD nebo informací, kde lze do nich nahlížet.¹⁰⁾

Dle jeho názoru nelze jednoznačně stanovit, která etapa územního plánování je pro veřejnost stěžejní; každá má svůj vlastní význam a svoje místo.

Jan Mareček připomněl důležitou roli **místního referenda ve vztahu k pořízení ÚPD**. Upozornil na dva stěžejní nálezy Ústavního soudu. Ve svém rozhodnutí z března 2007 ve věci územního plánu obce Vysoký újezd Ústavní soud připustil možnost rozhodovat o otázce související s pořízováním územního plánu v místním referendu. Až do fáze návrhu územního plánu je možné rozhodovat o předmětu územního plánu a zavazovat zastupitelstvo k tomu, aby výsledek referenda zohlednilo při svém rozhodování.

Důležité body z prezentace Ludka Šikoly, advokáta spolupracujícího s Ekologickým právním servisem:

Luděk Šikola na adresu účasti veřejnosti uvedl, že jejím cílem není jen hájení soukromých a jednotlivých zájmů, i když k tomu také slouží, ale zejména obhajoba veřejných zájmů. To se týká nejen ochrany životního prostředí, ale také **transparentnosti výkonu veřejné správy**. I když bude mít stát nastaven protikorupční systém jakkoli dobře, roz-

7) srov. § 172 správního řádu

8) srov. § 101a a násl. soudního řádu správního

9) (1) Ochrana přírody podle tohoto zákona se uskutečňuje za přímé účasti občanů, prostřednictvím jejich občanských sdružení a dobrovolných sborů či aktivů.

(2) Občanské sdružení nebo jeho organizační jednotka, jehož hlavním posláním podle stanov je ochrana přírody a krajiny (dále jen "občanské sdružení") je oprávněno, pokud má právní subjektivitu, požadovat u příslušných orgánů státní správy, aby bylo předem informováno o všech zamýšlených zásazích a zahajovaných správních řízeních, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona. Tato žádost je platná jeden rok ode dne jejího podání, lze ji podávat opakovaně. Musí být věcně a místně specifikována.

(3) Občanské sdružení je oprávněno za podmínek a v případech podle odstavce 2 účastnit se správního řízení, pokud oznámí svou účast písemně do osmi dnů ode dne, kdy mu bylo příslušným správním orgánem zahájení řízení oznámeno; v tomto případě má postavení účastníka řízení. Dnem sdělení informace o zahájení řízení se rozumí den doručení jejího písemného vyhotovení nebo první den jejího zveřejnění na úřední desce správního orgánu a současně způsobem umožňujícím dálkový přístup.

10) srov. § 162 – 167, vždy druhý odstavec - Evidence územně plánovací činnosti

hodování bez účasti veřejnosti bude mnohem více podléhat různým tlakům.

Luděk Šíkola se ve svém vystoupení také vrátil k Aarhuské úmluvě a zmínil, že **její tři pilíře (a všechny předpisy, jež je transponují) musí být v souladu s jejím cílem**, a tím je ochrana životního prostředí (tj. příznivé životní prostředí) a efektivní účast na rozhodování. Dle jeho mínění efektivita účasti veřejnosti nemusí být postupy a prostředky nového stavebního zákona vždy dosažena. Účast veřejnosti při pořizování územních plánů je efektivní - dotčená veřejnost (vlastníci a ostatní občané prostřednictvím zástupce veřejnosti) má právo podat námítky, o kterých musí být rozhodnuto a toto rozhodnutí je soudně přezkoumatelné. Otevření územního řízení veřejnosti v podstatě znamená jenom otevření ústního jednání. Nebude mít až takový dopad na věcnou stránku umísťované stavby, ale bude spíš prostředkem ke kontrole rozhodování stavebních úřadů. Veřejnost totiž bude mít možnost jenom podat připomínky (zde už není institut zástupce veřejnosti). I do účinnosti nového správního řádu, kdy měla veřejnost jenom možnost podávat neformální vyjádření, měl stavební úřad povinnost zohlednit tyto postoje, což vyplývá ze základních principů fungování veřejné správy - povinnost zjistit objektivní stav věci a postupovat v souladu s veřejným zájmem. Na druhé straně se Luděk Šíkola domnívá, že se veřejnosti zbytečně hází klacky pod nohy - např. se jí **uzavírá přístup do spisu (tj. k projektové dokumentaci)**. V některých případech může být účastníkovi řízení odepřeno právo nahlížet do spisu s odkazem na vágní soukromé zájmy žadatele. Konkrétně tato argumentace vychází z ustanovení § 168 odst. 2¹¹⁾. I když se toto omezení vztahuje jenom na projektovou dokumentaci ve stavebním řízení, zkušenosti z poslední doby ukazují, že stavební úřady ho zneužívají k odepření práva nahlížet do dokumentace v rámci územního řízení s odkazem na povinný souhlas stavebníka.

Luděk Šíkola má odlišné zkušenosti s veřejným projednáváním návrhu územního plánu

než nastínil Martin Tunka. Veřejného projednání návrhu územního plánu se v některých případech účastní až stovky lidí a pořizovatel dostane tisíce připomínek. Rozsah a efektivita zapojení veřejnosti závisí i na přístupu pořizovatele - např. kdy nařídí veřejné jednání (výhodný čas). Právní úprava jenom stanovuje východiska účasti veřejnosti, rozhodující je aplikační praxe, tj. přístup zpracovatele ÚPD a otevřenost veřejné správy.

Luděk Šíkola zmínil nový nástroj územního plánování tzv. **politiku územního rozvoje**¹²⁾ (tj. celostátní územní plán) - stavební zákon ji neřadí mezi ÚPD a ani není vydávána v režimu OOP. Domnívá se, že účast veřejnosti při přípravě tohoto dokumentu bude velmi formální. Stavební zákon velmi povrchně upravuje postup přijímání politiky územního rozvoje. V důsledku **existence rezortní koncepce se stejným názvem** tj. Politika územního rozvoje ČR nastává navíc zmatek. Tato rezortní koncepce byla přijata usnesením vlády v květnu 2006 v době, kdy ještě nový stavební zákon nebyl účinný. Má zhruba podobnou strukturu, jakou lze předpokládat u skutečné politiky územního rozvoje podle stavebního zákona. Zadaní krajských územních plánů (zásad územního rozvoje) v důsledku této koncepce obsahují některé významné záměry s odkazem na to, že se jedná o záměr z politiky územního rozvoje. Ta bude pro krajská (a také obecní) zastupitelstva opravdu závazná. V tuto chvíli však odkazují pouze na rezortní koncepci, jež pro samosprávu závazná není. Luděk Šíkola vyzval MMR (a vládu), aby splnily svou zákonnou povinnost a jednak šíře informovaly, že tato koncepce není politikou územního rozvoje a zároveň přijaly skutečnou politiku územního rozvoje, jak ukládá (stavební) zákon.

 Martin Tunka na adresu prezentace L. Šíkoly poznamenal:

MMR jasně deklarovalo, že rezortní koncepce Politika územního rozvoje ČR nebyla

11) Vedení spisové služby a nahlížení do spisu se řídí ustanoveními správního řádu a zvláštního právního předpisu. Kopii dokumentace stavby stavební úřad poskytne, pokud žadatel předloží souhlas toho, kdo dokumentaci pořídil, případně souhlas vlastníka stavby, které se dokumentace týká. V odůvodněných případech lze usnesením odepřít nahlížení do vybraných částí dokumentace u staveb důležitých pro obranu státu, staveb civilní ochrany a bezpečnosti, popřípadě z důvodů ochrany osob a jejich majetku.

12) srov. § 31 - § 35 stavebního zákona

přijata podle stavebního zákona. To se otevřeně píše i v usnesení vlády. Vláda také MMR uložila zpracovat politiku územního rozvoje v souladu s novým stavebním zákonem. Stavební zákon stanovuje dvouletou lhůtu (od své účinnosti) k přijetí politiky. MMR již pracuje na návrhu politiky územního rozvoje, tj. aktualizaci koncepce Politika územního rozvoje ČR tak, aby odpovídala požadavkům stavebního zákona.

MMR monitoruje dopady stavebního zákona v praxi (je důležité sledovat i tuto fázi, zejména ve lhůtě dvou let od účinnosti), a když bude potřeba, připraví jeho novelizaci. Vždy bude problém s různorodou aplikací zákona. Je třeba odlišovat to, co předpis ukládá, od toho, jak je prováděn. Situaci neznalosti třeba odlišovat od zlé vůle úřadů. I stavební úřady se jenom učí nový zákon aplikovat. Nový stavební zákon zužuje prostor pro kabinetní jednání.

Ustanovení § 168 opravdu směřuje k ochraně jednotlivců. Kdyby si kdokoliv mohl přečíst dokumentaci rodinného domu, zjistit si, kde je vchod, rozložení místností, mohl by ho lehce vykrást.

Jan Mareček na adresu prezentace L. Šikoly poznamenal:

Ustanovení § 168 je nutné vnímat ve dvou polohách. První je nahlížení do dokumentace v průběhu řízení a druhou nahlížení do uzavřeného spisu ve věci, o které bylo rozhodnuto. Ustanovení starého stavebního zákona požadovalo prokázání právního zájmu na nahlížení. Nahlížení do dokumentace je samostatnou otázkou, která souvisí i s právem na informace (zák. č. 106/1999 Sb. a zák. č. 123/1998 Sb.) a také ochranou autorských práv apod. Je třeba chránit i další zájmy.

Dopolední blok:

Diskuse

? Ondřej Tošner, advokát zastupující ekologické NNO, poznamenal, že zákon by si měl vždy klást i otázku, jestli je možné jeho ustanovení obejít a jestli má účinné prostředky, jak takovým situacím předcházet. Pokud ne, je takový zákon špatný. Není možné se zbavovat odpovědnosti za neaplňování cílu zákona s odkazem na zlou vůli těch, co ustanovení provádějí (aplikují nebo mají respektovat).

Ondřej Tošner se zeptal panelistů, **jestli se ustanovení § 168 odst. 2 vztahuje jen na archivovanou dokumentaci nebo i na spis v rámci probíhajícího (územního nebo stavebního) řízení.**

Jan Mareček odpověděl, že ze systematiky stavebního zákona (a zařazení tohoto ustanovení do něj), kdy Hlava II upravuje Evidenci územně plánovací činnosti, ukládání písemností a nahlížení do nich, vyplývá, že se dané ustanovení vztahuje pouze na dokumentaci v již uzavřeném spisu. Pro průběh řízení a právo jeho účastníků nahlížet do spisu platí správní řád. Toto ustanovení je specifické a nahrazuje § 133 starého stavebního zákona.

Ondřej Tošner poznamenal, že stavební úřady v řízeních probíhajících již podle nového zákona rozšiřují aplikaci tohoto ustanovení i na právo účastníků řízení nahlížet do spisu, když toto řízení ještě probíhá, a to bez dalších úvah. Toto je, dle jeho názoru, příklad ustanovení, které je konstruováno špatně a v praxi zabraňuje přístupu ke kopiím ze spisu.

Martin Tůnka uvedl, že Hlava II má jasný název (viz. výše) a z něj se dá jasně dovodit, kdy lze ustanovení dané hlavy použít.

Jan Mareček uvedl, že se při výkladu zákona nepoužívá jenom metoda gramatického výkladu, ale i logického, systematického apod. Není možné jenom vytrhávat z kontextu věty a slovní spojení a poté je vykládat.

Luděk Šíkola k této otázce dodal, že se s tím opravdu lze často v praxi setkat. Stavební úřady opravdu odmítají nahlížení účastníků řízení do spisu s odkazem na § 168.

Jan Mareček doplnil svou odpověď. Při výkladu zákona by se měla nejprve zkoumat systematika, tj. zařazení daného ustanovení v zákoně. Toto ustanovení je řazeno v Hlavě II (jak již bylo zmíněno). Dále je třeba studovat správní řád a odkaz na jeho § 38 (správní řád obsahuje obecnou úpravu nahlížení do spisu) a třetím vodítkem by měl být odkaz na zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě. Účastníkům není možné odeprít nahlížení do spisů, pokud se na spis nevztahuje např. povinnost mlčenlivosti. Už uzavřený spis je možné nezpřístupnit (na základě § 168), ale musí o tom správní orgán rozhodnout usnesením (s odůvodněním) na podkladě dané situace. Toto usnesení je přezkoumatelné. Zájmem ustanovení § 168 je, aby neměli do spisu přístup lidé, kteří by informace z něj mohli zneužít.

? František Beneš z občanského sdružení Staré Vršovice vyjádřil **pochybnosti o tom, že stavebník bude informovat v místě stavby resp. o tom, že stavební úřad bude určovat jiné vhodné místo k uveřejnění této informace, jak mu zákon umožňuje.** Domnívá se totiž, že je to dobrý nástroj a měl by být v praxi využíván.

Jan Mareček odpověděl, že informovanost v místě není možné vykládat až do absurdních situací. Vždy je totiž každá informace zpřístupněna i na virtuální úřední desce. Doba zveřejnění je stanovena správním řádem tak, aby nebyla krácena ničím práva. V územním řízení (tato zákonná díkce už není obsažena v jiných postupech), které je rozhodující z hle-

diska významných staveb, je jasně řečeno, že má stavební povinnost informovat v místě stavby nebo také na jiném vhodném místě, které stavební úřad určí např. v případě liniové stavby¹³⁾. Zde záleží na samotném stavebníkovi, jestli chce veřejnost informovat, nebo dělá jen zákonné minimum.

Jan Mareček míní, že není třeba predikovat extrémní vize. Takové situace vždy nastanou, ale dají se řešit sofistikovaným způsobem. K řešení a předcházení slouží dva typy sankcí: peněžní pokuta za správní delikt a povinnost stavebního úřadu nařídit opakování veřejného ústního jednání. Rozšiřování forem informovanosti je správné. Dalo by se jít dál, např. stanovit povinnost publikace v médiích – na to by navazovala otázka okruhu staveb, jichž se to týká.

Martin Tunka uvedl, že do účinnosti nového stavebního zákona se takové informace neuveřejňovaly. Pokud budou nastávat problémy, je nutné se je naučit překonávat. Zároveň se veřejnost musí naučit využívat tento nástroj.

? Kateřina Bláhová z Nadace VIA se zeptala, jak řešit situace nesprávné praxe úřadů. **Jak je to s nahlážením do projektové dokumentace, když se řízení uzavře, ale v něm se projektová dokumentace změní (např. liniové stavby)? Jak se občan dozví, že jeho připomínka byla vzata v potaz?**

Luděk Šíkola odpověděl, že pokud je účastníkovi řízení odmítnut přístup do spisu, má to za následek podstatnou procesní vadu řízení, která způsobí i nezákonnost následně vydaného rozhodnutí. To by měl odvolací orgán zrušit. Dále zopakoval, že pokud osoba není účastníkem a je správním úřadem odmítnuta, o tomto odmítnutí vydá správní úřad (odůvodněné) usnesení, proti kterému se lze odvolat.

Jan Mareček uvedl, že zákonným požadavkem je, aby každá schválená ÚPD a územně analytické podklady byly zpřístupněny způsobem umožňujícím dálkový přístup (tj. na internetu). Rovněž by mělo být do ÚPD

umožněno nahlédnout osobně. Při vydávání OOP se musí správní orgán zabývat připomínkami veřejnosti a vypořádat se s nimi v odůvodnění vydaného OOP.¹⁴⁾

? Rudolf Hušek z Magistrátu města Hradec Králové se zeptal, jestli jsou stavební úřady školeny, protože nový stavební zákon představuje zásadní změny v dosavadních postupech. Dále měl několik otázek v souvislosti s nejasným textem zákona. **Kdo je kompetentní vydávat rozhodnutí o námitkách (mezera v zákoně)? Terminologicky se změnilo schvalování ÚPD na vydávání ÚPD – co z toho plyne?**

Martin Tunka odpověděl, že na webových stránkách MMR je přehled i o všech již proběhlých školeních. I kraje organizovaly pro „své“ stavební úřady a ORP školení k novému zákonu. V současnosti MMR organizuje novou sérii, aby se ozřejmily problémy při aplikaci nového stavebního zákona. Co se týká vydávání ÚPD, terminologie se sjednotila se správním řádem. Ustanovení § 171 - § 175 správního řádu upravující opatření obecné povahy užívá pojmu „vydávání“. Ve stavebním zákoně je jasně řečeno, že je to výhradní pravomoc zastupitelstva obce/kraje. Dále je řečeno, že o námitkách rozhoduje schvalující orgán tj. zastupitelstvo. Pořizovatel ÚPD, který zastupitelstvu předkládá dokumenty ke schválení, musí spolu s nimi předložit i zprávu o tom, jak se vypořádal s námitkami a návrh rozhodnutí o nich. Pořizovatel také komentuje, jak zohlednil připomínky veřejnosti. Rozhodnutí o námitkách tedy přijímá zastupitelstvo – jednání zastupitelstva jsou veřejná (jeho usnesení lze nalézt na webových stránkách příslušné obce/kraje). Je pravda, že dohledávání informací klade nároky na toho, kdo se zajímá. Závisí také na tom, jakou váhu územnímu plánování přikládá daná obec – jak vnímá potřebu komunikovat s občany. Stavební zákon stanovuje jenom základní minimum, aby proces proběhl zákonně, tj. tak, aby nikdo nebyl na svých právech krácen. Pokud má zastupitelstvo zájem, aby byl schválen dobrý územní plán, je lepší komunikovat s veřejností od začátku, aby byly nesrovnalosti včas vyřešeny.

13) srov. § 87 odst. 2 stavebního zákona

14) Srov. § 172 odst. 4 správního řádu

Martin Tunka dále poznamenal, že stavební zákon nelze číst a vykládat odděleně, ale jenom spolu se správním řádem, který obsahuje obecnou úpravu některých postupů i institutů. § 172 správního řádu stanoví, že o námitkách rozhoduje ten správní orgán, jenž opatření obecné povahy vydává. Když se nový stavební zákon připravoval, pracovalo se i na tom, aby jeho ustanovení nebyla duplicitní vůči správnímu řádu, tj. aby zahrnoval jen ta ustanovení, která jsou speciální vůči správnímu řádu, nebo jdou mimo jeho úpravu.

Rudolf Hušek dále reagoval a uvedl, že dle starého stavebního zákona byl koncept územního plánu povinně veřejně projednán a také nesrovnalosti s DO se zapracovaly do souborného stanoviska a dohody s DO. Dnes, když není povinný koncept, veřejnost se o projednávání návrhu územního plánu s DO (sousedními obcemi, krajským úřadem apod.) dozví jen z veřejné vyhlášky, že se na „výsledek“ jednání může přijít podívat¹⁵⁾. Zejména pro malé obce se nevypracovává koncept územního plánu, protože tam nejsou variantní řešení. Nejpozději při veřejném projednání návrhu musí občané vznést svoje námitky a připomínky a DO se na závěr projednání k nim musí vyjádřit. Většinou na úřadech (tj. DO) bývá málo lidí a může se stát, že v případě kolize vícero veřejných projednání nebude příslušný DO přítomen.

Jan Mareček upozornil, že fakultativní koncept územního plánu souvisí se zjednodušováním procesů. Veřejnost má možnost se účastnit již ve fázi zadání ÚPD a tu formulovat i požadavek na zpracování konceptu – o tom bude následně rozhodnuto. Fáze zadání ÚPD je proto nejdůležitější. Pokud existují variantní řešení, nebo krajský úřad stanoví, že se návrh bude posuzovat z hlediska vlivů na ŽP, tak je zpracování konceptu povinné. Třeba vzít v úvahu, že stavební zákon předpokládá i opakování veřejného projednání, pokud rozpor nelze uzavřít.

Jan Mareček poznamenal, že nový stavební zákon, oproti starému, často nechává volbu na úřednicích. Ti se proto mohou cítit nejisti.

? Vlasta Šenarová z o.s. Za naši budoucnost představila své **vlastní zkušenosti s nevlí úřadů a podjatosti úředníků**, konkrétně když úředníci rozhodují o návrhu „své“ městské části, a to o návrhu na změnu územního plánu. Dále vyzdvihla **zhoršující se postavení účastníků řízení**, pokud jsou jimi občanská sdružení hájící veřejný zájem a nevyhovující krátkou dobu k přihlášení se do řízení.

Jan Mareček uvedl, že přístup k řízením pro občanská sdružení hájící zájmy přírody a krajiny upravuje § 70 ZoOPK a že podmínky pro účast občanských sdružení byly ještě zpřísněny novelou tohoto ustanovení z roku 2006. Možnost iniciovat pořízení územního plánu nebo jeho změny občanovi ve starém stavebním zákoně dána nabyta. Dnes již zastupitelstvo může o pořízení územního plánu nebo jeho změny rozhodovat i na návrh občanů nebo vlastníka nemovitosti v daném území.

Luděk Šikola k příkladu podjatosti, který zmínila Vlasta Šenarová, uvedl, že se jedná o tzv. „systémovou podjatost“, která nastává, když úřad rozhoduje de facto o vlastním návrhu (tedy o návrhu obce nebo kraje jako samosprávního celku). Tuto situaci předvídá správní řád v § 14 (vyloučení všech úředních osob z projednání návrhu z důvodu vztahu k věci) a řešení nabízí v § 131 odst. 4 (nadržený správní orgán rozhodne o přikázání věci sousednímu podřízenému správnímu orgánu ve svém obvodu).

Martin Tunka doporučil, aby si občan v situaci, kdy chce prosadit jiné řešení, než navrhuje úřad, „našel“ politika (zastupitele), který si toto řešení vezme za své.

? Jiří Guth, spolupracovník NNO a dalších institucí, se domnívá, že **koncepte Politika územního rozvoje ČR mate své čtenáře** (tedy nejen adresáty). Konkrétně odcitoval zákonnou dikci § 31, jenž stanovuje náležitosti politiky územního rozvoje a poté přečetl text z koncepte Politika územního rozvoje ČR stejného znění. Dále se zepřel, **kdy MMR plánuje zveřejnit návrh politiky územního rozvoje**.

15) Podle § 52 se veřejnost o návrhu územního plánu dozví až po té, co bude dohodnut s DO.

Martin Tunka zopakoval, že Politika územního rozvoje ČR byla přijata za účinnosti starého stavebního zákona, aby zde existoval koordinační rámec pro přípravu krajských územních plánů. Pro zpracování Politiky byl ustaven pracovní výbor (složen také ze zástupců krajů), ve kterém se řešily vzniklé rozpory. Proto se domnívá, že tato koncepce je dokumentem vzešlým z konsenzu. MMR již pracuje na přípravě návrhu politiky územního rozvoje podle nového stavebního zákona.

? Václav Klinkera, ředitel o.s. Econnect, se zeptal, **nakolik je Politika územního rozvoje ČR závazná z hlediska hierarchie státní správy a samosprávy?**

Martin Tunka odpověděl, že tato koncepce zavazuje členy vlády a státní správu. Usnesení vlády, kterým byla přijata, jenom doporučuje hejtmanům, aby jej zohlednili. Tato koncepce není právně závazná, ale je závazná politicky, protože se kraje na její tvorbě účastní.

? Kateřina Lauermannová z krajského úřadu Libereckého kraje ví, jaká je (ne)závaznost Politiky, které zákony to stanovují, ale přesto ji považuje za zajímavý, souhrnný a koordinační dokument. Dále se zeptala: **jakým způsobem NNO hájí zájmy občanů při projednávání jiných podobných rezortních koncepcí? Kdo při těchto postupech hlídá zájmy veřejnosti - jedná se o desítky specializovaných dokumentů, které jsou poté vkládány do politiky územního rozvoje a ÚPD.**

Luděk Šíkola uvedl, že si uvědomuje tuto inflaci koncepcí a nedostatečného zapojení NNO, s níž spolupracuje do jejich projednávání. Kapacity NNO jsou však omezené.

Na něj navázal Pavel Černohous, který nezapojení se odůvodňoval nejen nedostatečnou kapacitou NNO, ale i nedostatečným zveřejňováním informací. V dnešní době už nestačí pouhé zveřejnění na webové stránce. Např. v případě přípravy Plánu hlavních povodí

o návrhu nevěděly ani obce, jejichž území bylo v návrhu řešeno. Územně analytické podklady přebírají tyto koncepce a přitom veřejnosti není zákonem dána možnost účastnit se jejich přípravy.

Zuzana Drhová, spolupracovnice Zeleného kruhu a zároveň zastupitelka hl. m. Prahy, uvedla, že Zelený kruh spolu s Nadací rozvoje občanské společnosti a Centrem pro komunitní práci připravily podklad pro návrh Metodiky zapojování veřejnosti do přípravy vládních materiálů. Tento dokument se připravoval pod hlavičkou Úřadu vlády, ale jeho přijímání narazilo na obavy některých rezortů. Rada vlády pro NNO přijetí této metodiky stále podporuje. Zuzana Drhová také zastává názor, že se veřejnost k návrhům koncepcí včas nedostane.

Martin Nawrath poznamenal, že veřejná správa se chce často o NNO opírat jako o reprezentanty veřejného zájmu, ale přitom v rámci ní stále převládá nedostatečná představa o tom, jak jsou NNO financovány. Nedostatečná kapacita NNO plyne z nedostatečných finančních zdrojů pro tyto účely.

Martin Jirovský si myslí, že Ústav územního rozvoje málo využívá svůj osvětový potenciál. Dále poznamenal, že na území, jež nový stavební zákon učinil nezastavitelným¹⁵⁾, bylo v některých případech vydáno územní rozhodnutí podle starého zákona. V praxi to znamená, že lidé místo stavebních pozemků vlastní pole s inženýrskými sítěmi (v některých případech). To má za následek tlak na rychlé pořizování nových ÚP.

Martin Tunka uvedl, že nová politika územního rozvoje zpracovaná podle stavebního zákona bude závazná i pro samosprávu (co vyplývá přímo ze zákona). Přínosem zpracování Politiky bylo to, že se prověřily i různé rezortní koncepce a záměry, např. kanál Odra-Labe-Vltava. Koncepce Politika územního rozvoje ukládá, aby byla ustanovena komise pro posouzení vhodnosti záměru kanál Odra-Labe-Vltava. Dále uvedl, že územně analytické podklady nejsou závazné, a tedy nečiní závaznou žádnou část koncepcí, když ji přebírají do svého obsahu.

Dále reagoval na podnět Martina Jirovského a řekl, že krajina je zastavována salámovou metodou. Ustanovení § 18 uvádí, které druhy staveb lze umísťovat v nezastavěném území a na nezastavitelných pozemcích. Zopakoval, že řada lidí si koupila stavební pozemky, jenž nebyly stavebním pozemky, i když tam někdy vedly i inženýrské sítě. Proto se ustanovení § 18 odst. 6 projevuje neúměrně tvrdě. MMR v této souvislosti připravuje novelu, aby bylo stanoveno přechodné období pro platnost současných ÚPD a odklad účinnosti tohoto ustanovení. Dále je v novele svěřena zastupitelstvu kompetence, aby v režimu OOP mohla umísťovat stavby na nezastavitelné pozemky.

Odpolední blok:

Vystoupení panelistů

! Důležité body z prezentace Pavla Černoouse, právníka Atelieru pro životní prostředí:

Pavel Černoous miní, že je potřeba zapojit se u všech typů ÚPD a ve všech fázích jejich zpracování. Nástroje územního plánování (politika územního rozvoje + ÚPD) jsou **hierarchicky koncipované, tj. nástroj schválený na vyšší úrovni** je závazný pro ty na nižší úrovni. V praxi to znamená, že obsah politiky ÚR se promítne do všech krajských zásad, obsah zásad zase nalezneme ve všech územních plánech obcí v rámci daného kraje (jenom části relevantní z hlediska daného území). Pokud se tedy veřejnost neúčastní v dřívějších fázích, ale třeba až projednávání územního plánu, její námítky nebo připomínky mohou být odmítnuty z toho důvodu, že se předmět, k němuž se vztahují, řešil již v zásadách územního rozvoje. Podobně je tomu z hlediska účasti v různých fázích zpracování konkrétní ÚPD.

Pavel Černoous se také zabýval definicí **dotčené veřejnosti** podle Aarhuské úmluvy, kterou je a) veřejnost, jejíž životní prostředí je dotčeno, b) veřejnost, jež se o danou problematiku zajímá. Z tohoto pohledu nový stavební zákon není konformní s požadavky Aarhuské úmluvy. Vlastník nemovitosti v obci, kde se pořizuje územní plán nebo zásady územního rozvoje, nemá vždy právo podat námitku. Dále není vyhověno ani ústavnímu požadavku na spravedlivý proces. Vlastník sousední nemovitosti má právo podat námitku, o níž je rozhodnuto, a toto rozhodnutí

je součástí vydaného územního plánu. Má možnost ho nechat soudně přezkoumat. Možnost podávat námítky a z ní plynoucí přístup k spravedlnosti již ale nemá soused, který danou nemovitost nevlastní. Vlastník nemovitosti, který brání své vlastnické právo, je lépe právně chráněn než ti, kteří by chtěli „jen“ bránit své právo na příznivé životní prostředí.

Dle Aarhuské úmluvy je **předpokladem účinné účasti veřejnosti to, že nastává ve fázi, kdy jsou ještě otevřeny různé možnosti řešení**. Podle Pavla Černoouse tomuto požadavku naše právní úprava stavebního práva neodpovídá. V případě, že se při zpracování územního plánu vynechá koncept, návrh ÚP je připraven na základě zadání. Tento návrh je projednán se sousedními obcemi a DO, ale veřejnost se této fázi (která může trvat i několik měsíců) neúčastní. Pak prochází posuzováním vlivů na životní prostředí (SEA), kterého se také veřejnost účastní jen formálně a kraj relativně rychle vydává stanovisko. Ten rovněž v samostatné proceduře posuzuje soulad návrhu ÚP se zásadami územního rozvoje. Až poté je veřejnosti dána relativně krátká lhůta 30 dnů pro seznámení se s návrhem ÚP. Po uplynutí této lhůty se již může konat veřejné projednání, na kterém nejpozději musí všichni vznést své připomínky a námítky. V případě, že občané chtějí zvýšit procesní „váhu“ své společné připomínky, tedy ustanovit zástupce veřejnosti, který již tuto připomínku podává jako námitku, musí v této lhůtě nasbírat několik set podpisů dalších spoluobčanů, kteří uplatňují věcně shodnou připomínku. Pořizovatelé nic nebrání, aby poté návrh ÚP upravil a znovu projednal s příslušnými orgány. Na druhé straně se ale může přiklonit k tomu, že připomínky veřejnosti a ani námítky nezohlední, protože již absolvoval zdlouhavá jednávání a návrh ÚP je tedy z hlediska ochrany různých veřejných zájmů v pořádku.

! Důležité body z prezentace Martina Nawratha, odborníka z Nadace Partnerství:

Martin Nawrath na úvod svého vystoupení poznamenal, že Nadace Partnerství zpracovala do metodické příručky MMR kapitoly souvi-

sející s účastí veřejnosti a shrnula tak své zkušenosti se zprostředkováním komunikace mezi veřejnou správou a občany. Tyto kapitoly by měly sloužit jako nezávazná doporučení a návody pro dobrou praxi, která by mohla komunikaci usnadnit a případným, již dříve naznačeným, nesrovnalostem předcházet.¹⁶⁾

Martin Nawrath si položil otázku, proč zapojovat veřejnost do územního plánování. Jeho odpověď - **jestli chceme naplňovat vizi udržitelného rozvoje v daném systému, musíme se bavit s těmi, co dělají každodenní rozhodnutí, která systém ovlivňují.** Toto teoretické východisko ale naráží na řadu praktických omezení.

V odpovědi na otázku, jestli je nový stavební zákon lepší než ten starý, uvedl, že rozhodování zahrnuje celou škálu nástrojů. Na jedné straně stojí „pouhé“ oznámení rozhodnutí a na druhé místní referendum. Stavební zákon zakotvuje jenom „pasivní“ varianty účasti, o spolurozhodování nic neříká. Dle Martina Nawratha není přínosem nové právní úpravy to, že „vypadla“ účast veřejnosti ve fázi zadání ÚP. Dále především přílišnou složitost nového zákona – těžko se v něm orientují i samotní úředníci, jak se tedy má vyznat občan, když nemá ani patřičnou kvalifikaci? Je důležité, aby byla veřejná správa aktivní a širší osvětlu. Martin Nawrath zdůraznil, že časová omezenost procesů klade vyšší požadavky na informovanost občanů – úřady by měly informovat a navázat kontakty s občany ještě předtím, než proces začne. **Pokud si úřad nevybuduje u občanů důvěru, nemůže efektivně fungovat účast veřejnosti v konkrétním procesu.** Budovat vztahy a poskytovat informace veřejnosti je třeba pravidelně a průběžně. Při veřejných projednáních by měly být přítomny srozumitelné pomůcky, závisí nejen na času konání, ale i na zvoleném místě, uspořádání místnosti, technickém vybavení, strukturovanosti diskuse apod. Mnohdy jedna špatná zkušenost určuje zájem veřejnosti v budoucnu. Extrémním příkladem špatné praxe je situace, kdy je nějaká informace na veřejné desce zakryta jiným papírem - s tím se lze pořád setkat.

K technikám pro lepší zapojování veřejnosti Martin Nawrath uvedl, že nejdůležitější je zpracovat nejdříve komunikační plán. To se děje zřídka. Komunikační plán stanoví různé techniky pro různé úrovně, odpovědné osoby, rozpočet – zejména ten určuje kvalitu proběhlých procesů, jestli se najmou nezávislí facilitátoři atd. Nevhodně zvolená komunikační strategie může přispět k tomu, že přímá akce nesplní svůj cíl.

Martin Nawrath je přesvědčen o **důležitosti účasti NNO ve všech procesech.** Z tohoto pohledu lze jejich účast rozdělit na tři formy, a to

- Aktivizační – NNO zvyšují povědomí o daném tématu, přeformulovávají jej do srozumitelné řeči a iniciují diskusi
- Advokační – pomáhají veřejnosti tlumočit její představy, asistují i zastupují ji v procesech
- Komunitní – NNO nejsou oborově vymezeny, ale formují se na úrovni daného území a jsou jeho komunikačním nástrojem (např. obce, místní části)

Na všechny formy činnosti NNO těžko získávají finance. Získávání grantů a sponzorů (tzv. fundraising) je v podstatě formou trávení volného času s nejistými výsledky. Zároveň jsou výše zmíněné tři funkce neslučitelné v rámci jedné NNO, ale všechny jsou potřebné. Na straně veřejné správy bývají příliš velká očekávání, která pramení z nepochopení těchto premis.

Důležité body z prezentace Martina Jirovského, místostarosty města Tábor¹⁷⁾:

Martin Jirovský se ve své prezentaci při odpovědích na zadané otázky opíral i o vlastní zkušenosti se zpracováváním územních plánů.

Martin Jirovský se domnívá, že nový stavební zákon v oblasti územního plánování již není třeba vylepšovat. To, co výrazně chybělo starému zákonu, a to větší zapojení zastupi-

16) Tato metodická příručka je elektronicky k dispozici na webových stránkách Ústavu územního rozvoje - <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>

17) Fotografie z prezentace jsou uvedeny v přílohách tohoto sborníku.

telů a problematiky ochrany krajiny, zde shledává. Důležité je, **zda praxe veřejné správy jde nad rámec zákona nebo nikoliv. A to se odvíjí od úrovně spolupráce pořizovatele - samosprávy se zpracovatelem - architektem.** Je to tedy otázka politického jednání a špatná praxe spíše souvisí s absencí metodik.

Svou prezentaci začal popisem důležitých bodů podle starého zákona. Proces zadání, který považuje za nejdůležitější věc, se podle něj výrazně nezměnil. Ve fázi zadání lze i dnes vysondovat řadu problémů a podnětů. Setkává se s tím, že se zadání dělají „přes kopírák“ o rozsahu 5 – 10 stran. Přitom je zadání de facto „akčním plánem“ pro územní plán; dostatečně podrobné zadání je prevencí časových změn vydaného územního plánu. V horším případě může územní plán, neodrážející skutečné potřeby území a občanů, vést až k místnímu referendu. Je to nejen důsledek neznalosti pořizovatelů, ale obecně i architektů, kteří následně dokumenty zpracovávají. Zpracovatel ÚP (tj. architekt) by neměl být zároveň zpracovatelem zadání, přestože tento požadavek ze zákona nevyplývá, protože v opačném případě si v podstatě zpracuje zadání pro svou další práci. Měla by zde být napopak větší ingerence pořizovatele a veřejnosti.

Martin Jirovský nevidí výrazný rozdíl v tom, jestli se konají dvě nebo tři veřejná projednání. Praxe ukazuje, že problémem je, **jak se celý proces propaguje a jak se na veřejných projednáních informace prezentují.** Uvedl i konkrétní příklad, kdy vhodně cílená PR pomohla zvýšit účast občanů z 20 na 250. Bohužel, málo obcí zpracovává ÚP za široké účasti veřejnosti a bere to jako součást svého politického kapitálu. Obce již pochopily, že je důležité investovat do zpracování různých ekologických posudků nebo vlastních prezentací směrem navenek, ale méně již to, že je třeba jít vstříc účasti veřejnosti. Dle Martina Jirovského není důležité, jestli se po fázi zadání zpracovává koncept nebo přímo návrh ÚP, ale to, zda se při jejich projednávání klade důraz na důležité věci. Uvedl příklad, když se jako architekt snažil dělat krajinné plánování za pomoci veřejnosti, ale chyběla vůle ze strany úřadů. Na druhé straně bývají často nadřazovány marginální zájmy správců inžer-

nyrských sítí. Pořizovatel ÚP může napomoci tomu, aby úřady pochopily, co má být komunikováno veřejnosti.

Podle Martina Jirovského řada architektů nechápe vývoj území, a ani nemohou znát místní podmínky tak jako veřejnost, a proto často nastává situace, kdy území řešené ÚP buď zatíží příliš nebo málo. Nový zákon dává možnost využít prvky regulačních mechanismů- zavádí širší možnosti pro způsob zpracování ÚPD a integraci různých prvků do ní např. mechanismů veřejně prospěšných opatření (např. poldry). Vyšší míru flexibility rozhodovacích procesů, jež nový zákon poskytuje, lze vítat. Pozitivem konceptu a návrhu ÚP je promyšlená struktura grafické a textové části. Důležité je, aby si to osvojily architekti i veřejnost.

Martin Jirovský dále zmínil nástroj rozšířený v zemích na západ od našich hranic, a to **akční plány.** Jde v podstatě o převod strategického plánování do územního plánování. Akční plán konfrontuje požadavky na rozvoj s možnostmi a podmínkami v daném území. Pokud se tento nástroj nevyužívá, stává se ÚP maximálním limitem pro výstavbu a jeho naplnění je de facto možné považovat za hrozbu pro dané území. Akční plán ale do ÚP promítne jen to, co má investičně výhled a smysl. V dnešní situaci by zakreslování nových a rozlehlých zastavitelných ploch zamezilo jen vyšší zdanění půdy.

Dle Martina Jirovského je důležitý **zákres ideového plánu.** V ideálním případě se veřejnosti rozdají barevné tužky, ke každé barvě se přidělí funkce a veřejnost zakresluje. Poté je tento nástrojový dokument převeden do grafické podoby a vizualizace. Nestává se závazným, ale je podkladem pro další fázi zpracování ÚP.

Při rozboru nového stavebního zákona vyzdvihl Jirovský úlohu územně analytických podkladů, které shrnou komplexní data o území. Pozitivem nového zákona je zakotvení pořizovatelské funkce ÚAP a koordinační role určeného zastupitele. V minulosti se stávalo, že jeden zastupitel mohl mít výrazně odlišný názor než jeho kolegové. Teď určený zastupitel názory koordinuje a hledá konsenzus. ÚAP by měly více sjednotit územní plány

a umožnit dálkový přístup k datům (GIS). Lze to očekávat v horizontu 10 let. Dalším přínosem je možnost vytvoření Rady obcí pro udržitelný rozvoj, která může řešit konkrétní problémy v území týkající se např. životního prostředí.

Martin Jirovský přiblížil své praktické zkušenosti ze zpracování územních plánů pro obce Nadějkov, Chýnov a Tábor. Opět zdůraznil důležitost zadání ÚP. Během něho se sepiší všechny limity území a jejich dopady. Bohužel se při zpracování zadání často odsovávají měkké faktory, které jsou rovněž důležité. Není možné podceňovat **sociologický průzkum**. Lze ho zacílit na různé skupiny občanů (příklad vyhodnocené otázky viz. strana 20). Výsledky je možné přímo promítnout do zadání ÚP. Pokud to není zcela relevantní, lze je využít při rozhodování o investičních akcích nebo komunitním plánování. Pokud se obec pro sociologický průzkum rozhodne, je důležité vhodně zvolit místa dotazování.

Zvláštní pozornost musí být věnována **internetové prezentaci**. Výhodou internetu je nízká cena v poměru k velkému prostoru, který poskytuje. Je vhodné vytvořit samostatnou doménu k ÚP. Na webových stránkách by měly být umístěny všechny pozvánky, návrhy dokumentů (včetně grafického zpracování) apod. (příklad struktury webové stránky viz. strana 22). M. Jirovský se setkal s překvapivě vysokou návštěvností i v malých obcích. V dotazníkovém setření se ukázalo, že internetu občané přikládali dokonce vyšší význam než místním novinám. Na druhou stranu jednoznačně nejnížší počet lidí sleduje úřední desku.

Poté, co se obec seznámí s názory svých občanů, je dobré ustanovit **pracovní skupiny**. Ty umožňují přímou interakci a konfrontaci s požadavky občanů. Každá pracovní skupina tematicky zaznamenává svůj pohled do slepé mapy, např. které plochy považují za cenné, problémové apod. Doporučil, aby se pracovní skupiny ustanovovaly přímo pro konkrétní obytnou čtvrť. Pozvánka na pracovní skupiny by měla upoutat - je důležitá i profesionálně zvládnutá grafická stránka. Kromě plakátů může zpracovatel ÚP i zaplatit účastníkům nápoje - cena za zpracování ÚPD bývá vysoká, a proto by v ní měly být zahrnuty i tyto po-

ložky. Zpracovatel by měl nabídnout víc než stanovuje vyhláška. Zpětná vazba od občanů se vyhodnotí a promítne se do zadání ÚP a problémových výkresů. Ty jsou zatím nezávazné (příklad výstupů pracovních skupin promítnutý do problémového výkresu nebo zadání ÚP viz. strana 22 a 23), ale měly by být zohledněny v návrhu ÚP.

Martin Jirovský speciálně zmínil dva způsoby propagace projednávání ÚP. Prvním je **plakát**, který nápaditou grafickou úpravou zaujme a upozorní veřejnost na daný proces. Je vhodné jej umísťovat jak v místních novinách, tak v autobusech a na veřejných prostranstvích. (příklad plakátu viz. Příloha ..) Dalším je internet; jeho výhody byly popsány výše. Na internet je možné přímo umístit aplikace GIS, které přiblíží území. Opět zdůraznil, že i toto lze od zpracovatele požadovat v rámci běžné ceny za zpracování ÚP.

Martin Jirovský na závěr své prezentace shrnul svá doporučení pro praxi. Za důležité považuje:

- **požadovat** ve smluvním vztahu aktivní roli zpracovatele jako smluvního partnera pro styk s veřejností, lze i kvantifikovat,
- **využít participaci** jako výborný politický kapitál s vysokou přidanou hodnotou a nejlepší prevencí před problémy,
- **zesílit tlak** na edukativní složky veřejné správy (UUR - metodika, vysoké školy - výuka blíže k praxi a legislativě),
- **nespěchat**, zejména ve fázi zadání, která by měla být co do rozsahu prací nejširší,
- **propagovat** a medializovat vhodným způsobem,
- **nevybírat** dodavatele díla podle ceny.

Odpolední blok:

Diskuse

? Jiřina Vargová z krajského úřadu Libereckého kraje upozornila na proces strategického plánování. Domnívá se, že se při územním plánování málo pracuje se strategickými dokumenty. Položila otázku: **jaké by mělo být složení Rad pro udržitelný rozvoj?** Domnívá se, že v nich mají být nejen starostové, ale i zástupci NNO a soukromé sféry.

Kateřina Lauermannová ji doplnila s tím, že Rady pro udržitelný rozvoj jsou v zákoně nastaveny nefunkčně, důsledkem čehož může být to, že ve velkých městech nevzniknou. Osobně zastává názor, že lépe fungovaly v rámci stávajících mikroregionů. Dále podotkla, že na MMR nezná kontaktní osobu pro přípravu územně analytických podkladů.

Martin Jirovský odpověděl, že obce s napětím očekávají strategické dokumenty pro rozdělení evropských peněz. Také se domnívá, že s MMR je málo efektivní komunikace. Složení Rad pro udržitelný rozvoj jen z politiků je problematické. To, že je někdo politikem, není zárukou jeho odbornosti - odborné pohledy by proto měli vnášet odborníci a také specializované NNO. Jirovský také upozornil na možnost podat podnět na MMR, aby vyhodnotilo praxi aplikace stavebního zákona.

? Rudolf Hušek k poznámce, že MMR přímo úřady navádí k tomu, aby neuplatňovaly techniky nad rámec zákona, uvedl, že **státní správa může činit jenom to, co jí zákon ukládá**. Proto mohou nadzákonné techniky uplatňovat pouze pořizovatelé ÚP se zpracovatelem (samospráva obce).

Ondřej Tošner upřesnil, že je častým a mylným mýtem, když se úředníci domnívají, že můžou jen to, co jim zákon ukládá. Je třeba rozlišovat mezi pojmy veřejná správa a veřejná moc. Veřejná moc vrchnostensky rozhoduje nebo něco ukládá, a zde se musí pohybovat v zákonných limitech a používat jenom zákonem svěřené prostředky. Když však veřejná správa spravuje, slouží občanům, není problém uspořádat semináře nebo jinými prostředky jít nad rámec zákona.

? Václav Klinkera se vrátil k tomu, co zmínil ve své prezentaci Martin Jirovský a uvedl, že zpracovatel může zastávat i mediální roli. Zeptal se, **zda existují profesní iniciativy architektů, které by se snažily propagovat dobrou praxi při zpracovávání ÚPD**.

Martin Jirovský odpověděl, že architekti si často pěstují vědomí o své výjimečnosti. Ani systém na školách není nastaven tak, aby se studenti architektury dostatečným způsobem seznámili s legislativou a jejím promítnutím do praxe. Také komora architektů některé nadstavbové věci považuje za zbytečné a spíše se kloní k myšlence, že architekt je výrazná samostatná tvůrčí osobnost. Jediným řešením je, aby obce architektky postavily před hotovou věc a smluvně vyžadovaly větší ingerenci s veřejností v procesu zpracovávání. Tým architektů může být doplněn i o NNO.

Martin Nawrath shledává tři cesty, kterými se postupuje při stanovování komunikace s veřejností. Buď si samospráva smluvně určí, že tuto funkci zastává zpracovatel, nebo si najme externí společnost, nebo to dělají úředníci obce/města de facto ve volném čase. Poslední způsob považuje za nevhodný. Na tuto činnost je nutné delegovat finanční prostředky. Potvrdil rovněž zkušenost s architekty jako se samostatnými individualitami.

? Pavel Černošus si při poslechu diskutujících i v reakci na prezentaci M. Jirovského položil otázku, proč není dobrá praxe více rozšířena. A zároveň na ni sám odpověděl: Protože tyto postupy nejsou obsaženy v zákoně. **Pokud by je obcím ukládal přímo zákon a veřejnosti svěřoval i pro-**

cesní práva v případě jejich nesplnění, stala by se dobrou praxí standardem. Promitnutí všech požadavků do zákona by usnadnilo jejich vymahatelnost.

Kateřina Lauremannová poznamenala, že by neměl být veškerý zájem a požadavky soustředěny jen na samosprávu a úřady, ale také na DO, které hlídají veřejné zájmy.

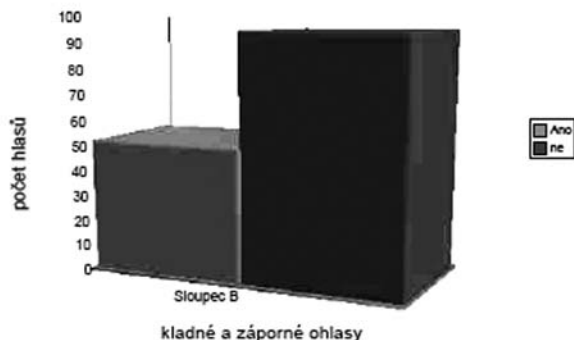
Pavel Černošus oponoval, že veřejnost nemá možnost účastnit se dohodovacího řízení s DO. Závazná stanoviska, která vydávají, nejsou samostatně přezkoumatelná až do vydání finálního správního rozhodnutí. Proto se veřejnost přímo neobrací na DO (např. nedohaduje si přímo s hygienikem umístění škodlivého provozu).

Martin Jirovský míní, že dobrou praxí si musí osvojit samospráva a zpracovatelé a v této souvislosti zejména vzdělanostní složky. I když bude nějaký nástroj zákonem stanoven, lze si lehce představit způsoby, jak zákon obejít. Domnívá se, že daleko snazší, než měnit zákon, je vychovávat budoucí zpracovatele přímo na školách. Poté to pro ně bude samozřejmostí. Naproti tomu při změně zákona vystanou polemiky, začnou působit různé tlaky a dobrý záměr se může stát kontraproduktivním.

Jiřina Vargová v této souvislosti vyzdvihla důležitost procesu místní agendy 21. Když ten funguje, lze jeho mechanismy využít nejen v komunitním, ale i v územním plánování.

Příklad vyhodnocené otázky z dotazníku

9. Uvítal byste další plochy průmyslových zón?

U většiny respondentů, tedy u 63% se setkáváme s negativním ohlaselem na možnost výstavby dalších průmyslových zón. Lidé mají obavy, že přijdou o své živnosti (v případě služeb), protože nové firmy seberou práci místním. Zároveň by došlo k znečištění životního prostředí a k vyšší zátěži silnic. Negativní postoj může být způsoben vnímáním výrobních a skladových hal, které jsou již v jižní části Chýnova postaveny.

37% obyvatel s touto možností souhlasí, zejména proto, že Chýnov tak vstoupí více do podvědomí lidí. Svoji roli bude také hrát to, že většina dotazovaných byly ženy, které mají na existenci průmyslových zón vesměs negativní názor.

Doporučení:

Vymezení průmyslových zón může být přínosné při splnění několika zásadních kritérií, kterých jsou si lidé obecně dobře vědomi.

- budou povoleny takové funkce a činnosti, které podníčí další možnosti tvorby pracovních příležitostí
- budou vymezeny takové funkce, které nebudou významně ovlivňovat hlukem a prašností své okolí. Zároveň by nemělo dojít k významnému zatížení místních komunikací. Také by mělo dojít k minimalizaci zatížení silničních tahů (výhledově je možné využití železnice a možnosti zavlečkování jako prostorové rezervy v ÚPD).
- plochy skladových hal (sloužící i jako možný přetlak poptávky pro město Tábor) by měly být v územním plánu maximálně minimalizovány. Jejich přidaná hodnota je minimální, negativní působení vůči okolí však zcela výrazné.
- vymezení nových provozů situovat tak, aby nedošlo k setření siluety města a zhoršení prostorových měřítek, které budou mít významný vliv na vnímání (a následně i atraktivitu pro příchozí rodiny a turisty).

Příklad formy plakátu

VÁŠ ÚZEMNÍ PLÁN

Vážení občané,

Dovolujeme si Vás pozvat na pracovní fórum o Vašem novém územním plánu, který pro Vás město Tábor připravuje.

Trápí Vás nějaké problémy, které bychom mohli v územním plánu pro Vás vyřešit?

Na schůzkách se např. dozvíte, kde jsou navrhovány nové stavební aktivity, můžete nám pomoci s vymezením erozních ploch, vyznačíte nám pro Vás hodnotná území a očekáváme řadu dalších podnětů.

Přijďte na následující projednání

Ve středu 18. dubna 2007 od 19:00 hod. v restauraci Pintovka pro urbanistické celky Čelkovice, Horky, Větrovy, Staré město.

Ve čtvrtek 19. dubna 2007 od 19:00 hod. v budově školního statku v Měšicích pro urbanistické celky Smyslov, Záluží, Měšice -Svatá Anna, Měšice, Zárybnická Lhota, Hlinice.

Ve středu 25. dubna 2007 od 19:00 hod. v restauraci Milenium pro urbanistické celky Náchod, Klokoty, Všechoy, Zahrádka, Náchodské sídliště, Pražské sídliště a Stoklasná Lhota.

Ve čtvrtek 26. dubna 2007 od 19:00 hod. v restauraci Braník pro urbanistické celky Nové město, Čekalice, Maredův vrch, Blanické předměstí a sídliště Nad Lužnicí.

Na setkání s Vámi se těší:

Ing. arch. Martin Jirovský, Ph. D., místostarosta města Tábora
Ing. arch. Štěpánka Ťukalová, hlavní projektant územního plánu Tábora
pracovníci odboru rozvoje - Úřad územního plánování

Pozn.:

Pracovní fóra budou uskutečněna nad rámec projednávání územního plánu určeného stavebním zákonem. Projednání konceptu územního plánu ve smyslu ustanovení stavebního zákona předpokládáme v průběhu léta 2007.

Příklad struktury internetové stránky

Vyrobena ateliérem M.A.A.T. (jirovsky@tabor.cz), technická koordinace, programováno Martinem Svobodou (svoboda@tabor.cz)

Zhmotněná analýza v problémovém výkresu

Zhmotněná analýza v zadání

1. n. 2 Požadavky vycházející z názorového spektra pracovních skupin občanů sídel Bezděčín a Želeč

sídlo Bezděčín :

Všeobecná snaha uchovat malebný ráz rostlého venkovského sídla, s důrazem na minimalizaci ploch budoucí zástavby. Ta by měla být dominantně bytového charakteru. Vyloučení možnosti lokalizace nových ploch pro malovýrobu a zemědělství v režimu obdobném Želči.

ÚPD vymezí plochy pro bydlení v rodinných domech s omezenou možností jiných funkcí.

Sídlo Želeč :

Všeobecná snaha podpořit rozvoj bytové zástavby s doplněním doprovodných funkcí, zejména pak využití potoční nivy jako rekreačního koridoru.

Všeobecná snaha řešit problematické erozní svahy v intenzivně zemědělsky využívané krajině, objezdové cesty pro zemědělskou techniku.

ÚPD vymezí větší rozsah ploch pro bydlení (v etapovitém režimu zástavby) s možností uplatnění i dalších funkcí, které jsou v sídle obvyklé (zejména pak malovýroba).

ÚPD uspořádáním ploch posílí funkci krajinných složek, zejména pak potoční nivy, doplní plochy protierozní zeleně a zeleně na vodních tocích, která bude sloužit jako rezervoár srážkové vody přívalových dešťů.

1. n. 3 Požadavky vycházející z názorového spektra pracovních skupin zastupitelů

Zakotvit funkční plochy výroby a zemědělství (jižní část sídla Želeč) jako výhradní průmyslovou zónu s vyloučením bytových funkcí.

Umožnit etapovitost bytové zástavby a to v rozsahu, která sídlo prakticky obepíná s ponecháním „zelené“ osy potoční nivy.

Vymezit záhumenní cesty pro objezd zemědělské techniky, přístup k uvažované čistící soustavě sídla.

ÚPD vymezí plochy s dominantní funkcí výroby a zemědělství s vyloučením zástavby rodinné v jižní části sídla Želeč.

ÚPD vymezí plochy s dominantním podílem rodinné zástavby po obvodu sídla Želeč a to v etapovitém režimu.

ÚPD vymezí plochy pro záhumenní cesty (účelové veřejné komunikace).

Seznam použitých zkratk

DO	dotčené orgány
EIA	posuzování vlivů záměrů na ŽP
OOP	opatření obecné povahy
ORP	obec s rozšířenou působností
SEA	posuzování vlivů plánů a koncepcí na ŽP
ÚAP	územně analytické podklady
ÚP	územní plán
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ZoOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny
ŽP	životní prostředí

Zelený kruh dosud vydal:

Publikace:

Společenská odpovědnost firem a ochrana životního prostředí. Zelený kruh, 2007. NOVINKA!
Od územního plánování po stavební povolení - kdy a jak se účastnit. Zelený kruh, 2007. NOVINKA!
Společenská odpovědnost firem a ochrana životního prostředí - infolist. Zelený kruh, 2007. NOVINKA!
Pověz mi, kdo je nejkrásnější aneb parlament a životní prostředí v letech VII 2002-2006. Zelený kruh, 2006.
Biomasa - návrat k lokální surovinové politice a šance pro ekologické nevládní organizace. Zelený kruh, 2006.
REACH - Nová chemická politika EU. Zelený kruh, 2005.
Financování péče o území NATURA 2000. Zelený kruh, 2005.
Nevládní neziskové organizace pomáhají životnímu prostředí. Zelený kruh, 2005.
Volební priority ekologických organizací. Zelený kruh, 2005.
Za cestu k zelenější Evropě (stanovisko environmentálních organizací k regionální evropské politice po roce 2006). Zelený kruh, Hnutí DUHA, ARNIKA, EPS, ČSOP; 2005.
Pověz mi, kdo je nejkrásnější aneb parlament a životní prostředí VI (2004). Zelený kruh, 2004.
Pověz mi, kdo je nejkrásnější aneb parlament a životní prostředí V (2003). Zelený kruh, 2003.
Pověz mi, kdo je nejkrásnější aneb parlament a životní prostředí v letech 1998-2000. Zelený kruh, 2002.

Zprávy o implementaci Aarhuské úmluvy:

Zpráva o implementaci Aarhuské úmluvy 2006. Zelený kruh, 2006.
Zpráva o implementaci Aarhuské úmluvy 2005. Zelený kruh, 2005.

Edice APEL:

Česká stopa, ekologické a sociální dopady domácí spotřeby za našimi hranicemi. Zelený kruh & Hnutí DUHA, 2006.
České perverzní dotace, analýza veřejných podpor s negativním dopadem na životní prostředí. Zelený kruh & Hnutí DUHA, 2005.
Slepá ulice- politika dálkové přepravy zboží, její ekonomické souvislosti, ekologické důsledky a možná řešení. Zelený kruh & Hnutí DUHA, 2005.

Pracovní listy pro učitele:

Odpovědná spotřeba. Zelený kruh, 2007. NOVINKA!
Hra o zemi a ekologická stopa. Zelený kruh, 2005.
Metody aktivního učení. Zelený kruh, 2005.
Pereme (se) každý den. Zelený kruh, 2003.
Velitelce - chcete, aby nás dostal? Aneb kde končí odpad v Praze. Zelený kruh, 2003.
Jaký je stav životního prostředí u nás? Zelený kruh, 2002.

Veškeré publikace jsou k dispozici zdarma.

Pokud máte o ně zájem, pište na zk@ecn.cz.

Účast veřejnosti a nový stavební zákon **Sborník ze semináře**

Zelený kruh, 2007

Zelený kruh je asociací 27 ekologických nevládních neziskových organizací.

Program Legislativní centrum zprostředkovává ekologickým organizacím informace z oblasti environmentální legislativy, iniciuje a vydává společné připomínky a návrhy a podílí se na jejich prosazování.

Editace: Alena Dodoková

Zelený kruh, Lublaňská 18, 120 00 Praha 2 www.zelenykruh.cz,
www.ucastverejnosti.cz

Financováno z programu Transition Facility Evropské Unie

Tištěno na recyklovaném papíře.

ISBN 978-80-254-0272-6